

Ns. "Vantaan malli" päihdeongelmista kärsiville:
Päihdetyön kokemusasiantuntija terveysasemalla

Päihdetyön kokemusasiantuntija Hannu Ylönen, Vantaan kaupunki
Turku, 1.3.2018

Ns. Vantaan malli "Päihdetyön kokemusasiantuntija terveysasemalla"

Pioneeri- ja kehitystyö 2012-2014
Vertaisvastaanotto kolmella eri terveysasemalla 2015-2017

Suomen ensimmäinen kokemusasiantuntijan vakanssi Vantaalle
1/2018

Esityksen rakenne

- Kokemusasiiantuntijat ammattilaisten rinnalle
- Oma päihdesairaus ja muu elämän kokemus
- Oma kuntoutuminen
- Pilotti päihdetyön kokemusasiiantuntija terveysasemilla
- Kokemusasiiantuntija -pilotti sosiaalipalveluissa
- Kokemusasiiantuntijuuden hyödyntäminen - tulevaisuuden visio

Päihdetyön kokemusasiantuntija

Kokemusasiantuntijalla on omakohtainen kokemus

- päihdesairaudesta
- toipumisesta ja kuntoutumisesta
- erilaisten palvelujen käyttämisestä - tietää mikä auttoi

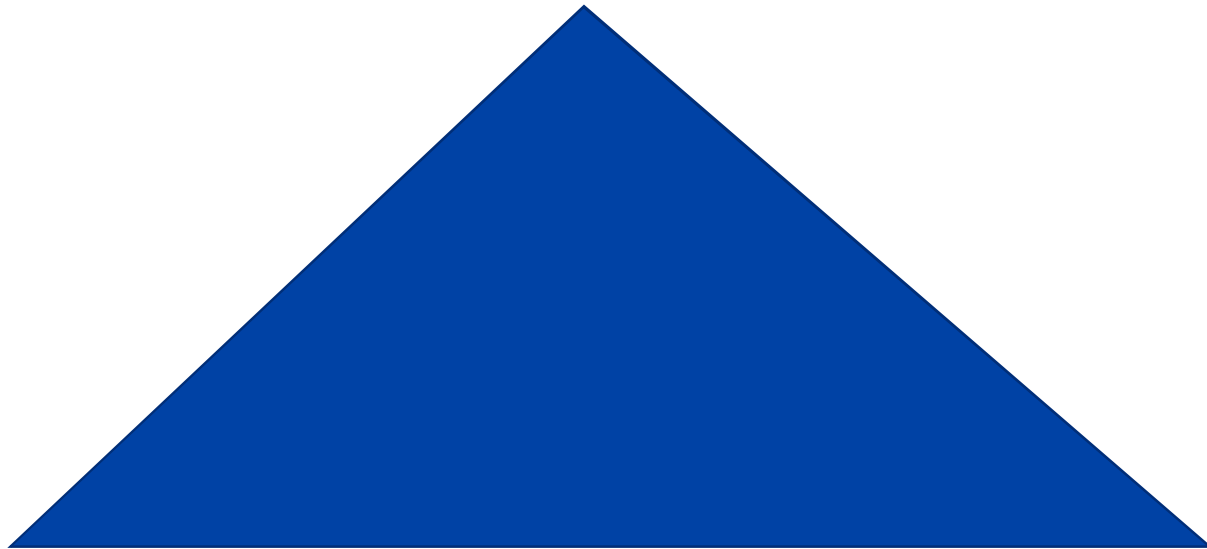
TAI hän on ollut päihdeongelmasta kärsivän omainen / läheinen (omaiskokemusasiantuntija)

Hänet on koulutettu ko. kokemusasiantuntija tehtävään.

On ihmisenä sopiva ko. kokemusasiantuntija tehtävään.

Voisiko tavoite olla tämä tulevaisuuden sosiaali- ja terveyspalveluissa ?

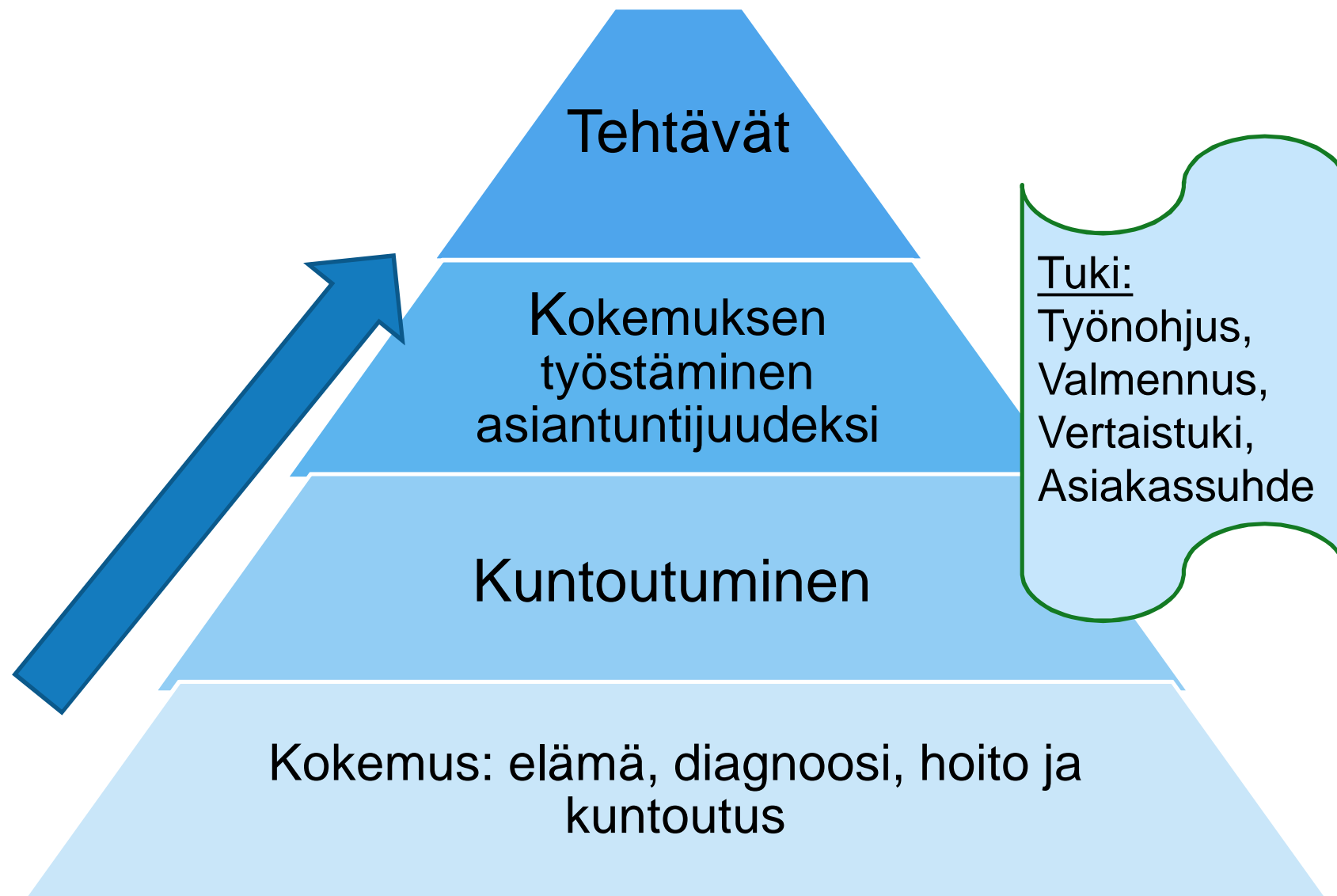
asiakas/potilas

ammattilainen

kokemusasiantuntija

Tie päihdetyön kokemusasiantuntijaksi

Ydinsanoma: "Kuka tahansa voi sairastua päihderiippuvuuteen. Alkoholismista voi toipua"

Alkoholisoituminen 1970-1993 → Toipuminen 1994-2007 →
Raittius ja pähteettömän elämäntavan ylläpito 2008-2011 →
Kokemusasiantuntija -koulutus ja työelämä 2012-2018

Mistä minulla on kokemusta?

- Alkoholismin synty ja kuntoutuminen

Ø Alkoholiriippuvuuden ja alkoholismin synty

Ø Alkoholipsykoosi: delirium (juoppohulluus), näkö- ja kuuloharhat

Ø Masennus, ahdistus, paniikki, unettomuus

Ø Toipuminen, raittiuden ylläpito 13.9.2008 - 2018

- Tupakoinnin lopetus 2009, keuhkoahauma

- Pitkäaikaistyötön alkaen 1991, kuntouttava työ 2005-2008, työharjoittelu/palkkatukityö 2009-12, kokemusasiantuntija terveysasemalla 2012-2018

- Asunnottomuus 1991-1993

- Talous- ja velkaongelmat, ulosotot, pikavipit, kuoleman vaara

Mikä minua auttoi toipumisessa ja raittiuden ylläpidossa ?

LÄHTÖKOHTA 1: Päihdeongelman myöntäminen itselle

LÄHTÖKOHTA 2: Oma vilpitön halu lopettaa juominen 1994

- Ammattiapu: Työterveys, terveysasema + yksityiset lääkärit, laitoshoido, lääkkeet, A-klinikka (päihdeterapia ja ryhmät), sosiaalityöntekijät, *"oikeat" ihmiset*
- Oma työ raittiuden eteen - itsetutkiskelu, mietiskely, rukous, "jalkatyö"
- Vertaistuki: AA, vertaisryhmät, kirjallisuus, päihteetön A-kiltatoiminta, seurakunnat / päihdediakonia, terveysaseman depressioryhmä, raittiit kaverit, *"oikeat" ihmiset*
- Päihteetön parisuhde, omaiset ja läheiset
- Taivaan Isä - sellaisena kuin Hänet käsittän

Päihdeongelmista kärsivien auttaminen yhteistyötä

1. Terveys- ja sosiaalityön ammattilaiset - *päihteet puheeksi ajoissa !*
2. Kokemusasiantuntijat / vertaistyyöntekijät / vapaaehtoiset - *päihteet puheeksi ajoissa !*
3. Omaiset ja läheiset - *päihteet puheeksi ajoissa!*
4. Asiakkaan "itsehoito" (esim. netti- ja puhelinpalvelut, vertaistuki, liikunta, luonto, kirjat ym.) – *Ennalta ehkäisy, hoitoon ajoissa ,
*päihdeongelmista vapaan elämäntavan ylläpito**

Asiakas & hoitohenkilökunta: *Olet ja teet juuri sitä mitä ajattelet !*

- (Ajatus 1: Alkoholisti on toivoton tapaus. Ikuinen luuseri. Juopporetku - hamaan kuolemaan asti)
- Ajatus 2: Alkoholisti voi toipua.
Alkoholiriippuvuus / alkoholismi on sairaus, jota pitää hoitaa kuten muitakin sairauksia, kuten diabetesta tai verenpainetautiä tai syöpää.

Ajatus ► Asenne ► Arvot ► **Toiminta**

“Olet ja teet juuri sitä mitä ajattelet”

Päihdetyön kokemusasiantuntijan vertaisvastaanotto Vantaan terveysasemilla 2012-2017

- Ennalta ehkäisevä päihdetyö (kohtuukäyttäjät, riskikäyttäjät, päihteistä raitistuneet)
- Päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien hoitotyöhön osallistuminen yhdessä terveysaseman muun henkilökunnan kanssa. Konsultointi kokemusasiantuntija ↔ ammattilaiset.
- Asiakkaan kanssakulkija kohti elämäntavan muutosta.
Kuuntelu & vertaistuki & palveluohjaus
- TAVOITTEET YHDESSÄ ASIAKKAAN KANSSA
- Tiedon jakaminen tarjolla olevista päihdepalveluista + muista palveluista.
- Päihdeongelmattoman elämäntavan ylläpidossa auttaminen. Raittiuden tai kohtuukäytön seuranta.

Kehittäjätiimi 2013-2014

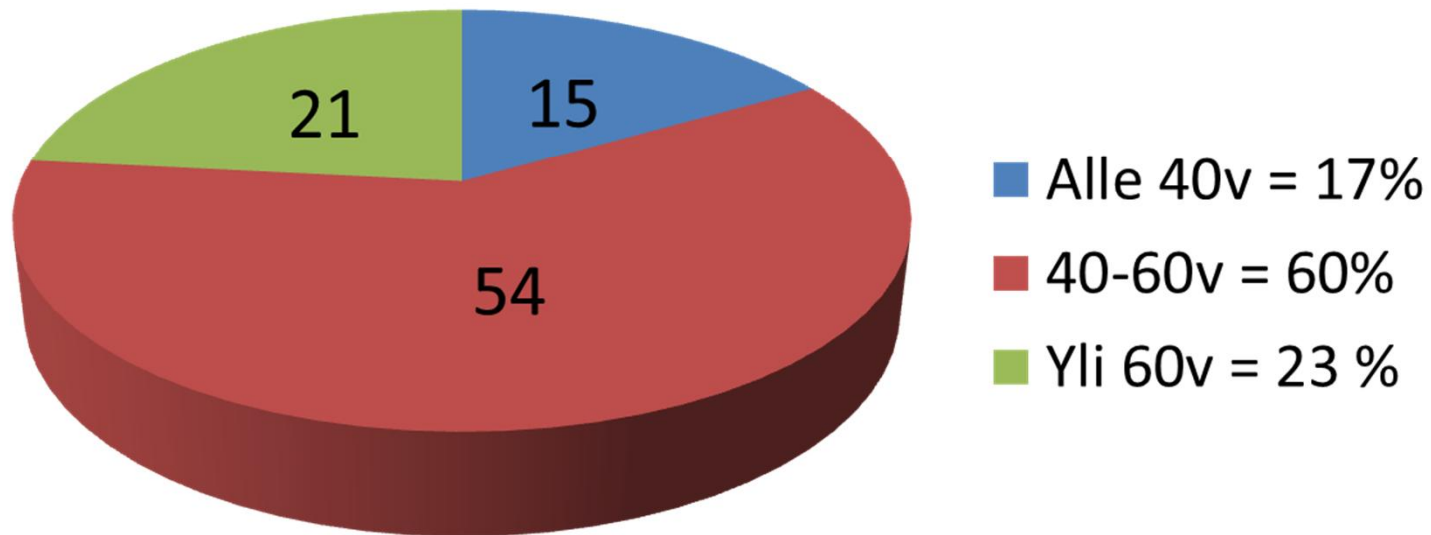
"Päihdetyön kokemusasiantuntija terveysasemalla"

Pilottihanke Korson terveysasemalla 2012-2014

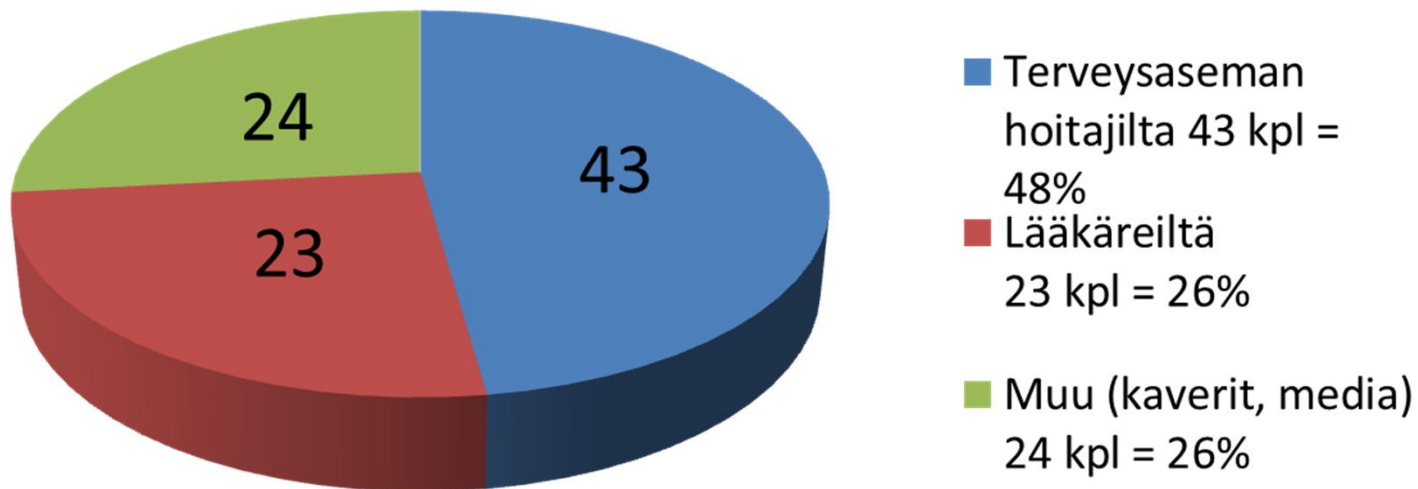
Ikäjakama. 90 eri asiakasta.

Alle 40v = 15 kpl 40v-60v = 54 kpl yli 60v = 21 kpl

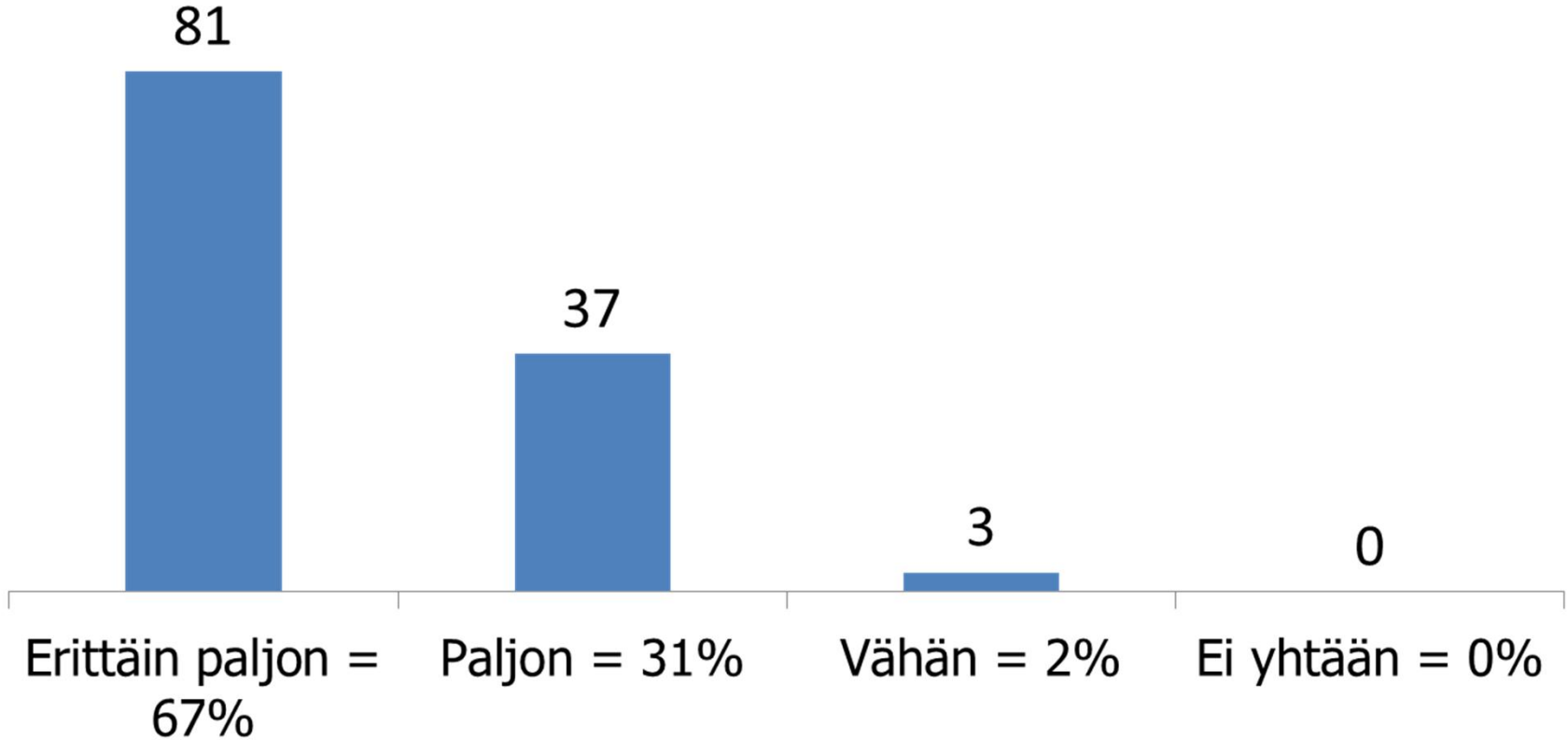
Pilottihanke Korson terveysasemalla 2012-2014

**90 eri asiakasta. Mistä asiakkaat olivat
saaneet tiedon kokemusasiantuntijan
vastaanotosta?**

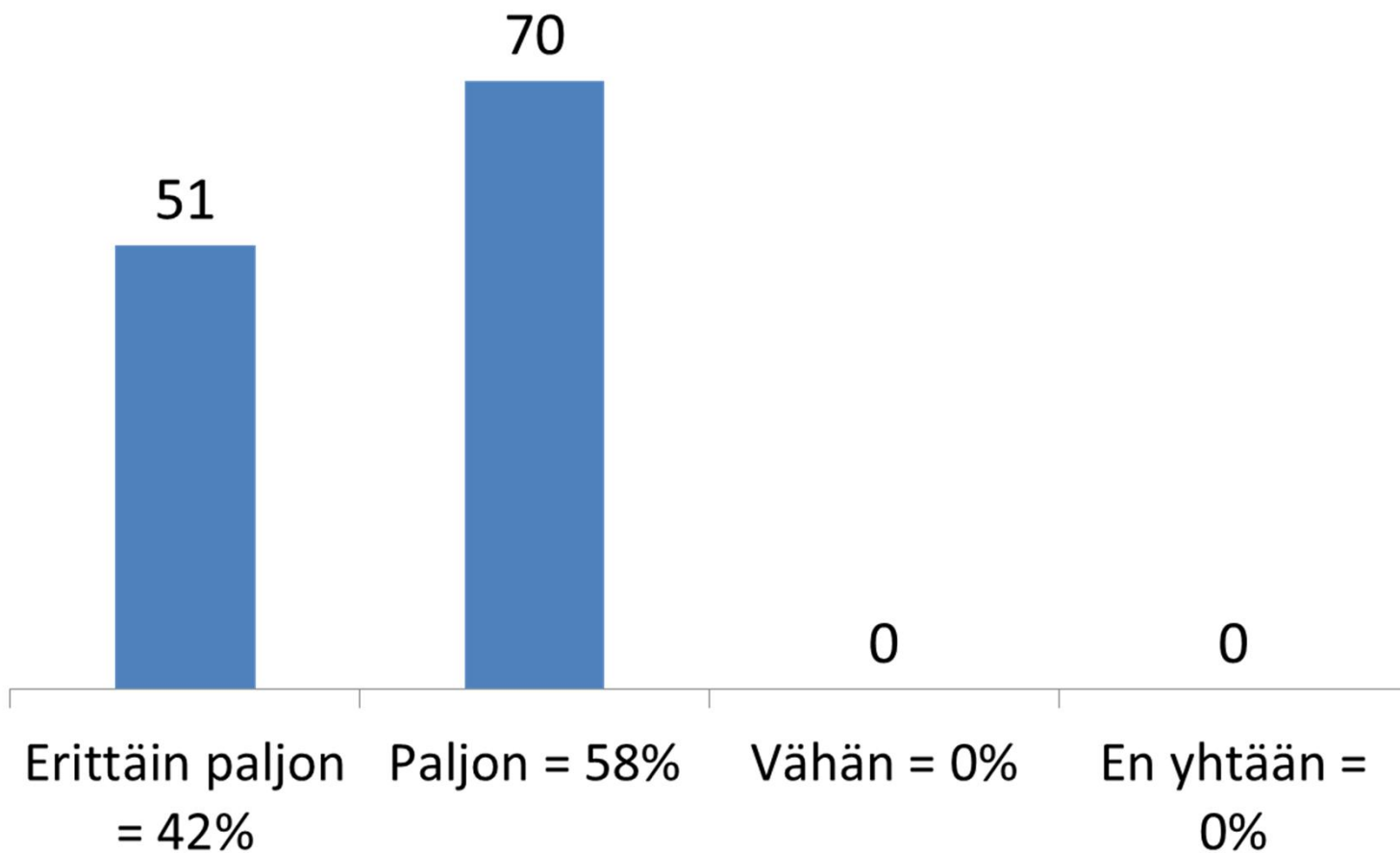

Asiakastyytyväisyyskysely (n=121 kpl)

Oliko Sinulle HYÖTYÄ siitä, että kokemusasiantuntijalla oli omakohtainen kokemus päihdesairaudesta ja siitä toipumisesta?

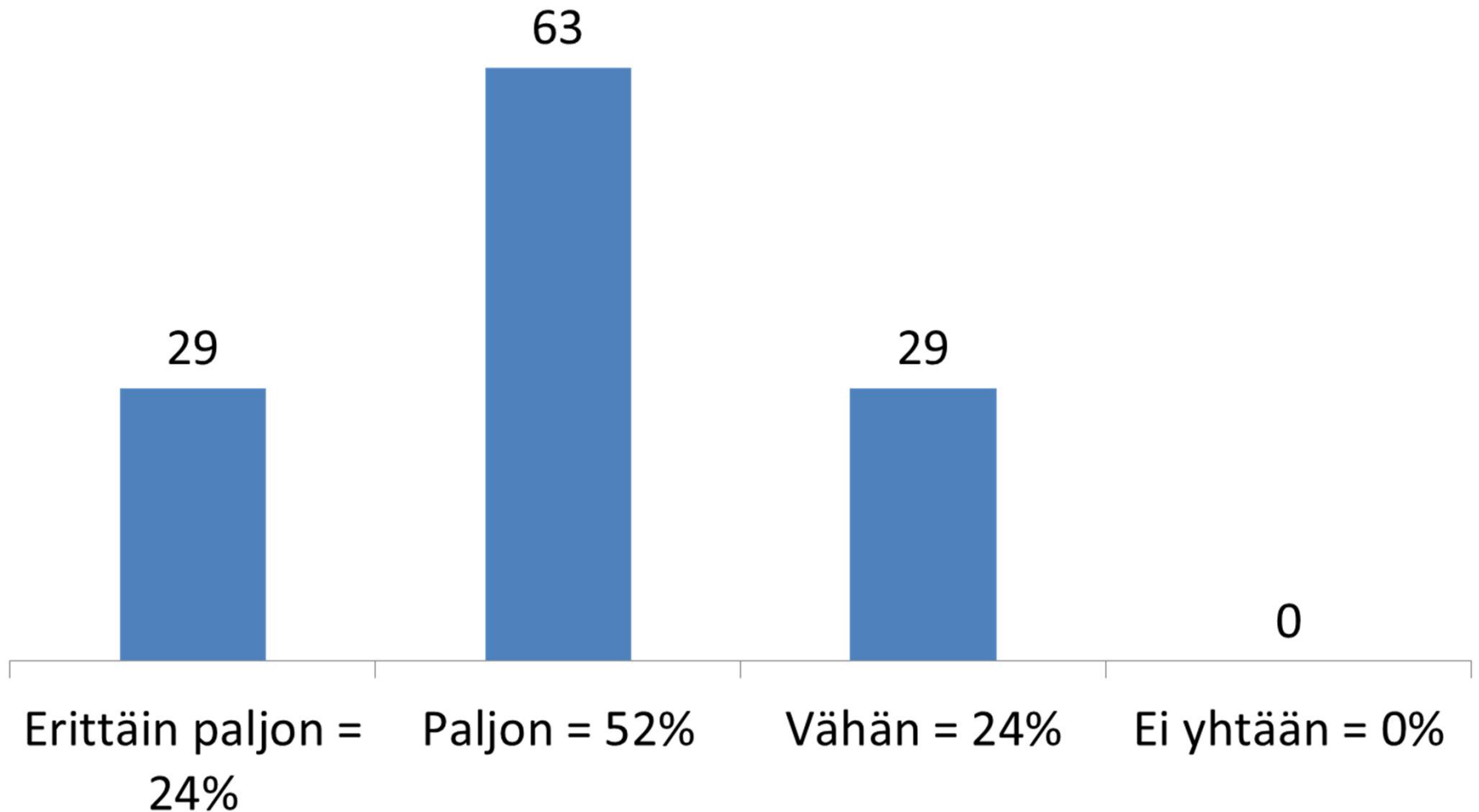

Asiakastyytyväisyyskysely (n =121 kpl) Piditkö kokemusasiantuntijan palvelusta?

Asiakastyytyväisyyskysely (n=121 kpl)

Onko olosi helpottuneempi kuin ennen vastaanotolle tuloa?

Pilottihanke päihdetyön kokemusasiantuntija Vantaan Korson terveysasemalla 2012-2014

http://www.kansalaisarena.fi/paihdet_korso.pdf

- Yllä on nettiosoite, jolla löytyy loppuraportti pilottihankkeesta "päihdetyön kokemusasiantuntija Vantaan Korson terveysasemalla 2012 - 2014"

Kokemusasiantuntijan asiakasvastaanotto Vantaan terveysasemilla 2012-2018

- *Asiakkaan 1. käyntikerta tärkeä (noin tunti). Miksi tuli?*
- Luottamus. Selvitä työn luonne (kokemusasiantuntijan oma tausta, A4 lomake, potilastietojärjestelmään kirjaus).
- Kuuntele , kuuntele ja kuuntele!
- Asiakkaan päihdekäytön historia, hoitohistoria, nykyinen päihdekäyttö
- *Selvitä asiakkaan oma tavoite – älä murskaa asiakkaan unelmia – kannustus kohti haluttua muutosta.*
- Huomioi asiakkaan kokonaisvaltainen tilanne (fyysinen ja psyykinen kunto, sosiaalinen tilanne, hengelliset tarpeet)

Kokemusasiantuntijan asiakasvastaanotto Vantaan terveysasemilla 2012-2018

- Asiakkaille vertaistukea, toipumisuskoa ja palveluohjausta (vuorovaikutus = ihminen ihmiselle, tasavertaisuus, luottamus, asiakkaille luettavaksi kokemusasiantuntijan oma toipumistarina)
- Asiakkaan kannustaja ja kanssakulkija tavoitteen suuntaan
- Asiakkaille info eri päihdepalveluista: Vantaan päihdepalvelut, MiePä terveysasemalla, AA, NA, A-kilta, seurakuntien päihdetyö, netti- ja puhelinpalvelut, Vantaan mielenterveyspalvelut (psyk.sh, depressiohoitaja), 3. sektorin yhdistykset, vertaisryhmät...
- Omaiset / läheiset mukaan hoitoprosessiin
- Kokemusasiantuntija jalkautuu ja lähtee asiakkaan tueksi mukaan vertaistukipalveluihin (tarvitaan lisävoimia ja yhteistyötä)
- Työnohjaus - huolehdi omasta jaksamisesta ja terveydestä!

Ajanvaraus päihdetyön kokemusasiantuntijan vastaanotolle

Vertaisvastaanotto päihdeongelmista kärsiville vantaalaisille ja heidän omaisille
Maksuton palvelu. Vastaanotto joka viikko ma-ke

Kokemusasiantuntija Korson, Martinlaakson & Hakunilan terveysasemilla

- Lääkärit ja hoitajat varaavat asiakkaalle ajan kokemusasiantuntijalle GFS -potilastietojärjestelmän kautta
- Nettiajanvaraus kaikille vantaalaisille www.vantaa.fi/ajanvaraus
- Asiakas varaa ajan puhelimella
- Lääkäriltä tai hoitajalta tiedot potilaspostilla kokemusasiantuntijalle → kokemusasiantuntija soittaa asiakkaalle ja varataan aika

Päihdetyön kokemusasiantuntija terveysasemalla 2015

- 2015 vastaanotolla oli 271 asiakaskäyntiä
- 131 eri asiakasta
- Sama asiakas kävi kokemusasiantuntijan vastaanotolla keskimäärin 2,1 kertaa
- Asiakkaiden keski-ikä 53 vuotta (20-80v)
- Asiakkaista 59% miehiä ja naisia 41%
- Vastaanotolla käynyt pariskuntia yhdessä
- Lähes kaikilla asiakkailla tärkein tulosyy vastaanotolle oli alkoholin haitallinen käyttö
- Vain 20 asiakaskäyntiä (7%) peruuntui asiakkaan syytä ilmoittamatta. Tekstiviestimuistutukset.

Päihdetyön kokemusasiantuntija terveysasemalla

2016 / 2017

- 2016 / 2017
- Kokemusasiantuntijan luona 300 asiakaskäyntiä / 307 käyntiä
- 134 ERI asiakasta / 130 ERI asiakasta
- Sama asiakas kävi kokemusasiantuntijan luona 2,4 kertaa

TULEVAISUUS ?

- Huumeista (sekakäyttö) toipunut kokemusasiantuntija Vantaan terveysasemille päihdetyöhön? Omaiskokemusasiantuntija terveysasemille? Mielenterveystyön kokemusasiantuntija? Kokemuskoordinaattori? Ammattilaisten ja kokemusasiantuntijan yhteistyön tiivistäminen? Työparityö ammattilainen – kokemusasiantuntija – vastaanotto, ryhmät? Sosiaalipalveluihin kokemusasiantuntija?
- Muuta ? Jatkohoito – katkeamaton hoitoketju. Yhteistyöhön mukaan henkilö, joka vie terveysaseman päihdeasiakkaita kolmannen sektorin yhdistykseen ja vertaistukeen ? Kolmas sektori ja vertaistuki!

Järjestöt asiakkaan ääni: Peruspalveluihin lisää päihdeosaamista ja vertaistukea

A-kiltojen liitossa ja A-killoissa
käytyjen keskustelujen yhteenvetoa:

- Ammatillisen päihdehoidon rinnalle ja jatkoksi tarvitaan kolmatta sektoria, vertaistukea ja päihdeettömiä yhteisöjä. Samanaikainen päihde- ja mielenterveyshoito asiakkaalle.
- Päihdepalveluissa hoitoketju on joskus puutteellinen - tai jopa katkeaa. Hoitoketjun puutteellisuus lisää vertaistuen ja päihdeettömän A-kiltatoiminnan kysyntää.
- Ammattilaiset eivät tee asiakkaan kannalta riittävää yhteistyötä 3.sektorin vertaistukiyhteisöjen kanssa. Ja päinvastoin.
- Peruspalveluihin (terveyskeskukset, sosiaaliasemat) tarvitaan lisää päihdetyön osaamista ja vertaistukea. Peruspalvelut hyötyvät yhteistyöstä kokemusasiantuntijoiden ja vertaistykentekijöiden kanssa.
- A-killoissa (yli 60 kpl) on paljon kokemustietoa päihdetoipumisesta. A-kiltatoiminta on suuri voimavara sote-palvelujen ja päihdetyön kehittämiseen. Kokemusasiantuntijan vertaisvastaanotot A-kiltoihin?

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat -
hanke 9/2016-2/2019
Osana hanketta toteutettiin

Kokemusasiiantuntijoiden työnkuvan mallinnus
kevät/syksy 2017

Hankekoordinaattori Larissa Franz-Koivisto

1. Matalankynnyksen palvelut / työnkuva

- Kokeilu toteutettiin ohjaamossa – nuorten matalankynnyksen palveluyksikössä
- "talonmies"
- Olla kuuntelijana, läsnä ja auttajana kaikille ovesta tulijoille sekä työntekijöille apukätenä – uusien näkökulmien tuojana ja yleismies Jantusena
- Oppimateriaalin tekijänä – nuori nuorille ilman aikuista

2. Jalkautuva sosiaalityö/ työnkuva

- Kokeilu toteutettiin H-klinikalla – kaupungin huumeambulanssi
- "työntekijöiden apusilmät"
- Olla läsnä, kuunnella, rohkaista, kannustaa
- Olla (kulttuuri)tulkkinä työntekijöiden ja asiakkaiden välillä
- Olla kannustava ja rohkaisevana esimerkkinä – mahdollistajana

3. Sosiaalipalveluissa/ työnkuva

- Asumispalveluissa – kaupungin eri asumispalveluyksiköt
- "tarinankertoja"
- Olla korvat, jolla on aikaa kuunnella ja tarttua asiakkaan tarinaan omaa kokemusta hyödyntäen
- Toimia ryhmäyttäjänä sekä asiakkaille että asiakkaiden ja työntekijöiden välillä
- Opettaa oman kokemuksen ja tarinan kautta eri työyksiköitä asiakkaan tunnemaistemista – ymmärryksen lisääjä

4. Kolmannen sektorin rajapinnassa/ työnkuva

- Kokeilu toteutettiin Vantaan A-killassa
- "sillanrakentaja"
- Ymmärtäjä, huolenkantaja ja taluttaja
- Kuuntelija, ohjaaja ja neuvoja
- Tietolähde kaupungin ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä sekä asiakkaille että työntekijöille
- Yksinäisyyden torjuja, kaveri kun muita ei ole enää jäljellä

VISIO:

Koordinaattorit maakuntiin ja kuntiin

Sote-alueet (maakunnat ja kunnat) palkkaavat kokemuskoordinaattorit, jotka vastaavat alueensa kokemusasiantuntija- ja vertaistukityön kehittämisestä ja koordinoinnista.

Kokemusasiantuntijoita & vertaistykentekijöitä palkataan:

- Terveysasemille, päihde- ja mielenterveyspalveluihin, sosiaalityöhön ym.
- Sairaaloihin, erikoissairaanhoidon ym.
- Neuvoloihin, päiväkoteihin, nuorisotyöhön, kouluihin, vanhus- ja vammaispalveluihin ym.

Nettilinkkejä

Päihdetyön kokemusasiantuntija terveysasemalla

- http://www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/paihteet_ja_mielenterveys/ongelmana_alkoholi_tai_laakkeet/kokemusasiantuntija Vantaa - kokemusasiantuntija terveysasemalla
- <https://www.innokyla.fi/web/verstas438531> Innokylässä kuvaus pilottihankkeesta
- http://www.kansalaisareena.fi/paihdet_korso.pdf Loppuraportti pilotista 2012-2014
- <http://www.ara.fi/download/noname/%7BF9438FD1-3000-47F9-A8ED-1CB0C8235E71%7D/128697> Päihdetyön kokemusasiantuntija terveysasemalla 2012-2017

Netissä linkkejä 3.sektorin palveluihin:

- www.kokemusasiantuntijat.fi KoKoA - koulutetut kokemusasiantuntijat ry
- www.kokenet.fi KokeNet -nettipalvelu
- www.aa.fi AA <http://www.nasuomi.org/> NA www.al-anon.fi Al-Anon
- www.a-kiltojenliitto.fi A-kiltatoiminta
- Päihdeneuvontapuhelin www.paihdeneuvonta.fi ym. ym.

Kiitos!

Kokemusasiantuntija- ja vertaistukityö on nostettava sille kuuluvaan arvoon päihde- ja mielenterveystyössä
Suomen ensimmäinen kokemusasiantuntijan vakanssi perustettu Vantaan terveystaloihin 1/2018

Ns. Vantaan malli "päihdetyön kokemusasiantuntija terveystalolla" on levinnyt Helsingin, Sipoon, Järvenpään, Porvoon, Loviisan ym. terveystalolle.

Lisätiedot: hannu.ylonen (at) vantaa.fi